

Наталія Яцук, к. філос. н.

*Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила Галицького,
Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНОГО БУТТЯ / ЗАВДАННЯ ДЛЯ ФІЛОСОФІВ

Nataliia Yatsuk, PhD in Philosophy

*Ivano-Frankivsk University of Law named after King Danylo Halytskyi,
Ukraine*

TRANSFORMATION OF MODERN SOCIAL BEING / TASK FOR PHILOSOPHERS

The article systematizes the experience of many researches on problems of the transformation of modern social being. The special emphasis is made on arguments of the meanwhile matured task for the development of a new world picture corresponding to modern realities.

It is proved that the model of a new world picture at the level of the identical to the modern spirit "theo"-ism should be an anteism, because it allows us to see the world as something complicated in a sense that the autonomy of the highest level of being is provided by its periodical connection with the lowest level of being.

The argumentation of the thesis is given, that in the bosom of Ukrainian philosophy there is a great potential for advancement of this problem.

Key words: anteism, qualitative "breakthrough" of mankind, world picture, paradigm, postindustrial society, postmodernism, "theo"-ism, holon.

Актуальність питання трансформації сучасного світу досягла трохи не рівня апріорі і практично не вимагає особливої аргументації. Світ змінювався і рухався завжди, проте, на відміну від минулого, в цьому процесі Ящик Пандори¹ ніколи ще не відкривався. Специфіка сучасної динаміки цивілізації обумовлена багатьма речами, але головною з них залишається та, що водночас «перезапускаються» базові структури складного людського буття, в зв'язку з чим, результат трансформації залежить не тільки (і не стільки!) від перебудови тієї чи іншої з них, але й від синхронізації їх функціоналу, координації взаємодії, адаптації до викликів постійно мінливих реалій і т. д. Ми рухаємося по шляху, якого все ще немає, тому що він також тільки будується... Подібного роду речі надзвичайно стимулюють роль філософського дискурсу і філософської рефлексії як світла поступу цивілізації.

Звідси **мета і завдання** нашого дослідження – з позицій філософської рефлексії визначити ті тенденції, які спрямовують сучасний світ, а також чітко артикулювати головну філософську задачу, розв'язання якої може серйозно вплинути на якісний «прорив» людства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що в наукових джерелах проблема якісного «прориву» людства є однією з центральних, і предметне поле її вивчення тільки розширюється. Одні вчені заявляють про важливість нової методології і нового типу вчених-дослідників², інші напрацьовують концептуальний інструментарій (постмодерністи, постпозитивісти ...), треті вивчають зміни на рівні ментальності, з яких надто неординарними є ті, що пов'язані з людським сприйняттям прискорення об'єктивного часу³ і т. д.

Українська філософська спільнота також активно включена в цей процес. Ряд круглих столів «Філософської думки» так чи інакше обертаються навколо незворотності змін на глобальному рівні

¹ Біляцький, С. (2003). Сучасні схеми облаштування світу. *Трибуна*, 11-12. Київ: Товариство «Знання» України, Спілка журналістів України, 22.

² Уилбер, К. (2006). *Краткая история всего*. Москва: ООО «Издательство АСТ», ООО «Издательство Астрель», 47-107.

³ *Історія європейської ментальності* (2000). Львів: Літопис, 685-703.

і важливості для України координувати своє внутрішнє буття з тенденціями цих змін, тим самим мобілізуючи власні ресурси і готовність до їх викликів^{1,2}.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасний світ дуже складний, він – утворення з безлічі складових, кожна з яких представляє собою якесь специфічне буття, що еволюціонує за законами власної природи. Не важко зрозуміти, що цикли цих окремих складових (систем, світів...)десь можуть збігатися. За цією логікою постають речі, відомі як «парад планет», «парадигма». Перший концепт досить добре презентує космічні процеси, другий – соціальні, і, як дуже точно підкреслює Н. Андрейчук, саме «парадигма відноситься до тих спеціальних термінів, без яких сьогодні важко уявити будь-яку наукову публікацію»³.

Застосовуючи апробовану Т. Куном методологію парадигми, відомі українські вчені намагаються осмислити як трансформацію сучасного соціального буття на глобальному рівні (до прикладу, Г. Щокін⁴), так і специфіку буття українського етносу (до прикладу, І. Каганець⁵, С. Піддубний⁶...).

Складові парадигми сучасного соціального буття, що дуже активно трансформуються, несучи на собі задачу якісного «прориву» людства, обґрунтовані у багатьох дослідженнях. Ще на початку 80-х минулого, ХХ ст., на рівні мегатенденцій динаміки сучасного світу дуже правильно їх артикулював Дж. Нейсбіт:

- від розвинених технологій – до високих технологій;
- від національних економік – до світової економіки;
- від короткострокових процесів і прогнозів – до довгострокових;
- від централізації – до децентралізації;
- від інституціональної допомоги – до самопомоги;
- від представницької демократії – до партиципаторної;
- від ієрархії – до робочих мереж;
- від панування півночі – до панування півдня;
- від дихотомії вибору – до різноманітності вибору...⁷.

По мірі просування цієї проблеми додавалися (конкретизувалися) інші складові. Ч не найбільш важливою з них постала енергетична, значення якої переконливо обґрунтував В. Садовничий, стверджуючи, що «якими б комп'ютерними системами управління не був би оснащений бензиновий автомобіль, літак або навіть океанський лайнер, це по суті нічого в світі не змінює»⁸. Сучасному людству конче потрібна «принципова схема джерела енергії, пального майбутнього. Тоді й відбудеться якісна зміна цивілізаційного розвитку»⁹.

Серед інших важливих чинників якісного «прориву» сучасного людства провідні вчені, що тривалий час працюють у цій царині, виділяють ряд найрізноманітніших, які, на наш погляд, можна згрупувати певним чином, а саме:

- віртуалізація (віртуальні спільноти¹⁰, віртуальні магазини, віртуальні урни для голосування, віртуальні дошки оголошень, віртуальні бізнес центри, віртуальні держоргани¹¹...);

¹ Можновладці та громадянське суспільство: виклики для України: Круглий стіл «Філософської думки» (2016). *Філософська думка, № 1*. Київ: Національна академія наук України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди, 6-11.

² Арістотель і аристотелізм: 2400 років по тому: Круглий стіл «Філософської думки» (2016). *Філософська думка, 5*. Київ: Національна академія наук України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди, 11-15, 22.

³ Андрейчук, Н. (2008). Парадигма як термін. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології», 620*. Львів: Вид-во «Львівської політехніки», 254.

⁴ Щокін, Г. (2006). *Створення світу та кінець часів*. Київ: МАУП.

⁵ Каганець, І. (2005). *Арійський стандарт: Українська ідея епохи великого переходу*. Київ: Вид-во А.С.К.

⁶ Піддубний, С. (2012). *Код України-Русі*. Тернопіль: Мандрівець.

⁷ Нейсбіт, Дж. (2003). *Мегатренди*. Москва: Издательство АСТ: Ермак, 9.

⁸ Садовничий, В. (2006). Знання и мудрость в глобализирующемся мире. *Вопросы философии, 2*, Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 8.

⁹ Садовничий, В. (2006). Знання и мудрость в глобализирующемся мире. *Вопросы философии, 2*, Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 9.

¹⁰ Матвійчук, О. (2003). Віртуальні спільноти як нова форма соціальної організації в інформаційному просторі. *Вісник КНУ. Філософія. Політологія, №59-60*. Київ: Вид-во КНУ, 109-112

¹¹ Пулина, Г. (2004). Дванадцять признаков нового общества. *Відкритий урок, 1-2*. Київ: Вид-во «Плеяди», 10.

- масштабна інтелектуалізація (інтелектуальний «одяг» на речах (щоб не крали, щоб відстежити процеси їх купівлі-продажу...), багатофункціональні інтелектуальні картки, інтелектуальні дороги, інтелектуальні будинки ...) разом із цифровою формою представлення об'єктів, усуненням посередників, молекулярною (а не атомною – як у першого теоретика індустріального буття О. Конта) структурою суспільства, скороченням життєвого циклу товарів...¹, а також економією фундаментальних сутностей буття (свого роду «брита Оккама»)²;
- трансформація християнства у бік протестантизму³; нетрадиційної релігійної свідомості⁴ і плюралізму⁵;
- ноократична форма організації суспільства⁶ і заміщення феномену класу феноменом соціального статусу⁷;
- залучення (здіявність) хаосу (до порядку)⁸, у першу чергу, динамічного хаосу⁹;
- самоорганізація¹⁰ і «розумні системи»¹¹;
- нова антропологічна реальність¹² як результат якісної модифікації людської природи¹³ (людина як «полігон для маніпуляцій»¹⁴; людина як носій «рамкового» характеру мислення з режимами установки «рамки»¹⁵; її подолання¹⁶ і гібридних (змішаних) ареалів¹⁷, людина побудована¹⁸, людина із видозміненою мовою¹⁹ і свідомістю²⁰ (в бік дитячих форм організації та

¹ Пулина, Г. (2004). Двенадцать признаков нового общества. *Відкритий урок, 1-2*. Київ: Вид-во «Плеяди», 9-17.

² Хайтун, С. (2001). Фундаментальная сущность эволюции. *Вопросы философии, 2*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 152.

³ Кисеев, Г. (2000). Современный мир и «новое» религиозное сознание. *Вопросы философии, 6*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 23.

⁴ Федотова, В. (2001). Когда нет протестантской этики. *Вопросы философии, 10*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 28.

⁵ Савчук, О. (2009). Проблема релігійного плюралізму сучасного греко-католицизму в умовах постмодернізму. *Українське релігієзнавство, 49*, Київ: Укр. Асоц. релігієзнавців, Відділ. релігієзнавства Ін-ту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, 106.

⁶ Петросян, В. (2002). Понятие ноократического общества. *Вопросы философии, 10*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 45.

⁷ Смирнов, С. (2004). Современная антропология. Аналитический обзор. *Человек: ил. научн.-попул. журн., 1*. Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 64.

⁸ Павленко, А. (2003). Место «хаоса» в новом мировом «порядке». *Вопросы философии, 9*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 39.

⁹ Мухин, Р. (2006). Методологические аспекты динамического хаоса. *Вопросы философии, 11*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 86.

¹⁰ Ровинский, Р. (2002). Самоорганизация как фактор направленного развития. *Вопросы философии, 5*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 67.

¹¹ Хайтун, С. (2006). Номенклатура как «разумная система». *Вопросы философии, 4*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т РАН, Президиум, 97-113.

¹² Хорунжий, С. (2003). Человек и его три дальних удела. Новая антропология на базе древнего опыта. *Вопросы философии, 1*. Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 39.

¹³ Модификация человека. Научные, технологические и моральные границы: Круглый стол журнала «Человек» в рамках конференции «Конструирование человека» (2008). *Человек: ил. научн.-попул. журн., 3*. Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 108-119.

¹⁴ Модификация человека. Научные, технологические и моральные границы: Круглый стол журнала «Человек» в рамках конференции «Конструирование человека» (2008). *Человек: ил. научн.-попул. журн., 3*. Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 111.

¹⁵ Щедровский, П. (2007). Изменения в мышлении на рубеже XXI столетия: социокультурные вызовы. *Вопросы философии, 7*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 37.

¹⁶ Юдин, Б. (2004). О человеке, его природе и его будущем. *Вопросы философии, 2*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 21.

¹⁷ Хорунжий, С. (2003). Человек и его три дальних удела. Новая антропология на базе древнего опыта. *Вопросы философии, 1*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 61.

¹⁸ Фейгенберг, И. (2006). Человек достроенный и биосфера. *Вопросы философии, 2*. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 155.

¹⁹ Интеллектуальное пространство современной России: Круглый стол журнала «Человек» и Санкт-Петербургского гуманитарного университета (2008). *Человек: ил. научн.-попул. журн., 3*. Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 19.

²⁰ Хачатурян, В. (2008). Изменение состояния сознания. *Человек: ил. научн.-попул. журн., 1*, Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 59.

функціональної асиметрії мозку), «третьою статтю»¹, просунутими по шляху еволюції когнітивними здібностями², людина, життя якої протікає в кіберпросторі³, і навіть, «розщеплена» на певні автономні складові людини⁴...).

При безперечній важливості всього вище перерахованого, абсолютно переконливим видається Л. Рейман у послідовному обстоюванні позиції, що критерієм і умовою №1 (дорівнює «cause sue») справжнього «прориву» сучасного людства виступає матеріальне благополуччя як «головний фактор переходу до інформаційного суспільства»⁵. Зазначену думку з різних боків посилюють інші вчені. На наш погляд, один із найбільш серйозних аргументів на цей рахунок такий: «неблагополуччя призводить до падіння кількості сімей, здатних мати здорових дітей»⁶, що, у свою чергу, особливо небезпечно тим, що кількість накопичених генетичних помилок виробляє ген самознищення⁷.

Все це (і не тільки це), – надскладні задачі, без розв'язання яких якісний «прорив» сучасного людства просто неможливий. У свою чергу, вони ніяк не можуть бути розв'язаними без своєїрідної число філософської підстави – світла, просвітлення, Просвітництва..., і таким світлом (просвітленням, «новим Просвітництвом»...) що далі то з більшою очевидністю постає постмодернізм. Думка, що неминучий «переворот пов'язаний не з лібералізмом, а з постмодернізмом»⁸, не те що вже не викликає обурення, а приймається як одна із засадничих. Звідси головне завдання для сучасних філософів – з висоти постмодерністського бачення накреслити адекватну викликам сучасності картину світу.

Існуюча до моменту нашої сучасності картина світу – це «проста картина світу»⁹, з характерною для неї установкою на пошук атомів як цеглинок світобудови, а також на встановлення лінійних причинно-наслідкових зв'язків. Розробку адекватної складному сучасному соціальному буттю картини світу має взяти на себе постмодернізм, бо, як цілком слушно наголошує Г. Кисельов, перш за все, «постмодерн – це ускладнення картини світу»¹⁰.

Виходячи з ідеї Т. Куна про парадигматичний розвиток людської цивілізації (в межах конкретного історичного часу прокладається (розгортається) визначене буття, яке саме для себе самого задає ключову ідею (свій інформаційний код, шифр), творить певні теорії та знання на її обґрунтування, і все це має своїм призначенням наповнити окреме людське життя сенсом та допомогти вижити людству в цілому), можна виділити чотири парадигми:

- давня – з «осьового часу історії» (концепт, введений К. Ясперсом як точка відліку сучасної цивілізації, якою, на його думку є VI ст. до н. е.) до еманации християнства; ключова ідея – Космос;
- середньовічна – з початку еманации християнства до початку його витіснення класичною наукою; ключова ідея – Бог;
- європейська класична (або новочасна) – триумф класичної науки; ключова ідея – Людина: як вершина Божого творіння; як чого Людина варта сама по собі, без Бога; Людина і її розум, межі та можливості людського розуму;

¹ Жаров, Л. (2005). «Третий пол». *Человек: ил. научн.-попул. журн.*, 3. Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 131.

² Меркулов, И. (2005). Эволюционируют ли наши когнитивные способности. *Вопросы философии*, 3. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, 102.

³ Лекторский, В. (2004). Умер ли человек? *Человек: ил. научн.-попул. журн.*, 4. Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 13.

⁴ Горелов, А., Горелова, Т. (2004). «Расщепленный человек» и идея всеединства. *Человек: ил. научн.-попул. журн.*, 5. Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 40.

⁵ Рейман, Л. (2001). Информационное общество и роль телекоммуникаций в его обновлении. *Вопросы философии*, 3. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 5.

⁶ Модификация человека. Научные, технологические и моральные границы: Круглый стол журнала «Человек» в рамках конференции «Конструирование человека» (2008). *Человек: ил. научн.-попул. журн.*, 3. Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 113.

⁷ Модификация человека. Научные, технологические и моральные границы: Круглый стол журнала «Человек» в рамках конференции «Конструирование человека» (2008). *Человек: ил. научн.-попул. журн.*, 3. Москва: Рос. акад. наук, Президиум, 113.

⁸ Панарин, А. (2003). Постмодернизм и глобализация: проект освобождения собственников от социальных и национальных обязательств. *Вопросы философии*, 6. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 18.

⁹ Мухин, Р. (2006). Методологические аспекты динамического хаоса. *Вопросы философии*, 11. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 88.

¹⁰ Кисельов, Г. (2000). Современный мир и «новое» религиозное сознание. *Вопросы философии*, 6. Москва: Рос. акад. наук, Ин-т философии РАН, Президиум, 19.

- некласична (або сучасний, і постсучасна) – триумф некласичної науки (науки типу 2); ключова ідея – інші, крім розуму (нераціональні), фактори людського буття (воля, інтуїція, бажання, передусім бажання задоволення...), а також цивілізація як своєрідне творіння людини, плюси і мінуси цивілізації.

На наш погляд, кожній парадигмі відповідає певний ключовий, домінуючий «тео»-«-їзм»: 1) давній – пантеїзм, 2) середньовічний – теїзм, 3) новочасний – деїзм. Жодна парадигма не змогла обійтися без ідеї Бога. А кожен черговий «тео»-«-їзм», включаючи атеїзм Просвітництва, спрямовувався не проти ідеї Бога, а проти інтелектуальної вичерпаності того чи іншого «тео»-«-їзму», проти кармічної (гріховної) засміченості елітного прошарку-носія одного з тих «тео»-«-їзмів». Зі смертю парадигми вмирає її Бог (душа парадигми), але не Бог взагалі – той невимовний, всюдисущий Бог, «через якого все сталося».

У наш час, як показує К. Уїлбер, черговий, дійстичний, Бог – «Бог учених підставляє своїх адептів. Цей Бог помирає»¹. Про смерть Бога буквально «кричали» й інші провісники нового людського буття – К. Маркс, Ф. Ніцше... Таким чином перед нашою сучасністю постає стара як світ задача – побудувати затребуваний визрілими обставинами «тео»-«-їзм»: щоб знайти місце Богу в нашому світі, в нашій парадигмі буття, в нашому надсучасному людському розумі. І цього Бога, як і раніше було, потрібно «витягнути» із нас самих, зі своєї істинної людської природи.

Свого часу Л. Фейєрбах проголосив, що «не Бог створив людину, а людина створила Бога» – теза досить-таки еретична, але, водночас, і тренувальна (як «тренажер») для того людського розуму, який завжди прокладає шлях до БОГА. Хіба ми могли б створити Бога, якби Він не створив свого часу нас?! Але ми забули цю подію, як забувається факт пологів (народження), в ході чого ми суть ще не свідомі. Як Ф. Шеллінг вивів суб'єкт із об'єкта (суб'єкт – це свідомий себе об'єкт), так і ми повинні «вивести» (створити) Бога зі самих себе. Щоб вижити, як мінімум, і досягти безсмертя, як максимум.

На наш погляд, претендувати на статус чергового «тео»-«-їзму» може антеїзм, що, як переконливо доводить Д. Чижевський, має давню і глибоку укоріненість в українській ментальності². Як відомо, поняття антеїзм пов'язують з давньогрецьким міфічним персонажем Антеєм, який час від часу втрачав свою власну силу і поповнював її через комунікацію з Геєю (землею). Однак концептуальна семантика антеїзму значно ширша: заглибленість в природу, домінування почуттєвого над раціональним, жіночий тип світосприйняття, установка, що початкове Божество жіночого роду тощо.

Антеїзм дуже виразно простежується в філософії українського мислителя Г. Сковороди, правда, не на рівні чіткої філософської системи. Г. Сковорода творив щось, схоже на дхарми, вузлики, таке, що не було готовою думкою, але змушувало думати (такими, власне, є концепти, що у філософії все більше заміщають собою поняття). ЙОГО БОГ одночасно трансцендентний, потойбічний (невидима натура, що існує сама по собі) і іманентний світу природи, поцейбічний (одне з двох начал видимої природи, демонстрацією чого слугує малюнок: малюнок без задуму є палітра фарб, а малюнком (творінням) його робить органічний синтез двох факторів (натур): ідеї та фарби, видимого і невидимого).

Подібні рефлексії вже мали (і не одноразово) місце в історії філософії, до прикладу, у Арістотеля форма існує і сама по собі, і як один з факторів речей; у Демокріта речі – це не просто атоми, а атоми разом із порожнечою; у Декарта тіло – це матерія разом із формою...

Такі взаємозв'язки К. Уїлбер пропонує позначати концептом холон, через який забезпечується природна ієрархія і нарощування порядку таким чином, що ціле на одному рівні (Бог, форма, порожнеча ...) є частиною чогось на іншому рівні (природа, річ, атом...). Кожен наступний холон включає в себе попередній, підпорядковує його собі: молекула – атоми, клітина – молекули... Таким чином холон сам складається з чогось, але далі з нього знову щось складається. На думку К. Уїлбера, одне й інше однаково важливе для повноцінного буття: ціле – це життєва автономність, частина – це адаптація живучості до навколишнього світу. Через утворення нових холонів прокладається еволюція (як процес). Руйнування ж відбувається зворотним чином – холони руйнуються в порядку, зворотному до того, в якому вони створювалися³ (до речі, висновки ті самі, що й у синергетичних дослідженнях).

¹ Уїлбер, К. (2006). *Краткая история всего*. Москва: ООО «Издательство АСТ», ООО «Издательство Астрель», 5-44.

² Чижевський, Д. (1992). *Нариси з історії філософії на Україні*. Київ: Обрій.

³ Уїлбер, К. (2006). *Краткая история всего*. Москва: ООО «Издательство АСТ», ООО «Издательство Астрель», 8-15.

Концепт Холона проливає світло на розуміння Бога Г.Сковородою як теїстичного і пантеїстичного водночас: Бог існує і сам по собі (теїзм), і в своєму творінні – світі, Природі, Першій природі... (пантеїзм), до нескінченності емануючи останнім по шляху еволюції. Подібно як Антей і Гея (земля): Гея існує і сама по собі, і як частина (животворящим сила) Антея. Антей час від часу може обходитися без Геї, але періодично змушений від неї підпитуватися, заряджається. (Зрештою, може виявитися, що це паралельні процеси – Бог творив Природу, жіноче начало, а Гея творила Антея, чоловіче начало: обидві рівно суцї праоснови буття еманували і креативили...).

Антеїзм як концепт, як відкритий для інтерпретації знак може включати в себе саме цю неперервно-перервну (недискретно-дискретну) семантику (щось, що у західних дослідженнях прагнули збагнути через концепт монодуалізму). Як відомо «по витворам пізнаємо Творця», маємо на увазі найновіше творіння людства – гаджет, що час від часу може існувати сам по собі, а потім знову і знову повинен підпитуватися, заряджатися.

Висновки

Наша сучасність – доба великих перемін, коли трансформуються всі базові структури соціального буття. Це дуже складний процес, успіх якого залежить від багатьох факторів, на наш погляд, передусім, від правильної артикуляції задач, а також від правильної розстановки пріоритетів щодо їх розв'язання і мистецтва злагодженості, синхронізації цих процесів.

На сьогодні чітко вималювалися передумови для артикуляції задачі для філософів. Така задача, на наш погляд, має статус задачі №1, бо філософія – це світло, керманіч, дороговказ, дорожня карта цивілізаційного руху (руху цивілізації).

Суть ідеї задачі № 1 полягає у заміщенні відмираючого деїзму більш адекватним щодо викликів сучасності «тео»-«ізмом», а саме – антеїзмом. Деїстичний Бог вмирає, як все, створене людиною. Справжній Бог невимовний і незбагнений, збагнення тільки деяка Його еманация.

Нам куди – в атеїстичний порохотяг чорних дір (до речі, також відкриття сучасності), чи до нового «тео»-«ізму» як чергового інтелектуального зусилля людства? Таке роздоріжжя (вибір, виклик, пастку...) ми дістали в спадок від попереднього Просвітництва. Щоб вижити, людство мусить вивести Бога, адекватного своїй власній сучасній природі і, у відповідності до цього, розробити програму «нового Просвітництва».

Для вирішення головної філософської задачі може бути корисним досвід української філософії, в лоні якої впродовж усієї її історії акумулювався досвід антеїчної інтерпретації Бога як такого, що є іманентним і трансцендентним водночас. Напрацьований найновішими сучасними дослідженнями концептуальний інструментарій (концепт холона, на що було детально вказано у цій праці, концепт емоційного інтелекту, що не було задіяно навіть дотично, через периферійність щодо нашої мети тощо) створює безпрецедентні передумови для синхронізації історичного українського і сучасного світового філософського досвіду у справі розбудови чергової, антеїчної, картини світу як свого роду «cause sue» нової парадигми сучасного надскладного соціального буття людства.

References:

1. Andreychuk, N. (2008). Paradigma yak termín [The paradigm of the term]. *Vísnik Nats. un-tu «Lvívská polítekhníka»*. Seríya «Problemi Ukraїns'koї termínologíi» [Journal of Nat. Univ "Lviv Polytechnic". Series "Problems of Ukrainian terminology"], no. 620. Lvív: Vid-vo «Lvívsk'koї polítekhníki», 254-257 [in Ukrainian].
2. Arístotel í aristotelízm: 2400 rokív potomu: Krugliy stíl «Fílosofs'koї dumki» [Aristotle and aristotelianism: 2400 years ago: Round table "philosophical thought"] (2016). *Fílosofska dumka* [Philosophical thought], no. 5. Kyiv: Natsíonal'na akademíya nauk Ukraїni, Ínstitut filosofov ím. G. S. Skovorodi, 6-27 [in Ukrainian].
3. Bilyats'kiy, S. (2003). Suchasní skhemi oblashtuvannya svítu [Modern circuit arrangement of the world]. *Tribuna* [Tribune], no. 11-12. Kyiv: Tovarisstvo «Znannya» Ukraїni, Spílka zhurnalístív Ukraїni, 22-23 [in Ukrainian].
4. Gorelov, A., Gorelova, T. (2004). «Rasshcheplenny chelovek» I ideya vseyedinstva ["Split Human" and the idea of unity]. *Chelovek* [Human], no. 5. Moscow: Ros. akad. nauk, Prezidium, 39-46. [in Russian].
5. Zharov, L. (2005). «Tretiy pol» [Third gender]. *Chelovek* [Human], no. 3. Moscow: Ros. akad. nauk, Prezidium, 130-136. [in Russian].
6. Intelektual'noye prostranstvo sovremennoy Rossii: Kruglyy stolzhurnal «Chelovek» i Sankt-Peterburskogo gumanitarnogo universiteta [Intellectual space of modern Russia: Round table of the magazine "Human" and the St. Petersburg Humanities University] (2008). *Chelovek* [Human], no. 3. Moscow: Ros. akad. nauk, Prezidium, 5-27 [in Russian].
7. Ístoríya èvropeys'koї mentalností [History of European mentality] (2000). Lvív: Lítopis, 720 [in Ukrainian].
8. Kaganets', Í. (2005). Aríyskiy standart: Ukraїnska ídeya ayepokhi velikogo perekhodu [Aryan standard: Ukrainian idea era of great transition]. Kyiv: Vid-vo A.S.K., 336 [in Ukrainian].

9. Kiseyev, G. (2000). Sovremennyy mir i «novoye» religioznoye soznaniye [The modern world and the "new" religious consciousness]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 6. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 18-33. [in Russian].
10. Lektorskiy, V. (2004). Umer li chelovek? [Has the human died?]. *Chelovek* [Human], no. 4. Moscow: Ros. akad. nauk, Prezidium, 10-16. [in Russian].
11. Matvychuk, O. (2003). Vírtualní spílnoti yak nova forma sotsialnoï organizatsiï v ínformatsínomu prostori [Virtual community as a new form of social organization in the information space]. *Vísnik KNU. Fílosofíya. Polítologíya* [Bulletin of the KNU. Philosophy. Politology], no. 59-60. Kyiv: Vid-voKNU, 109-112. [in Ukrainian].
12. Merkulov, I. (2005). Evolyutsioniruyut li nashi kognitivnyye sposobnosti [Do our cognitive abilities evolve?]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 3. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, 92-103 [in Russian].
13. Modifikatsiya cheloveka. Nauchnyye, tekhnologicheskiye I moral'ne granitsy: Kruglyy stol zhurnala «Chelovek» v ramkakh konferentsii «Konstruktirovaniye cheloveka» [Modification of the person. Scientific, technological and moral boundaries: Round table of the journal "Human" in the framework of the conference "Human Constriction"] (2008). *Chelovek* [Human], no. 3. Moscow: Ros. akad. nauk, Prezidium, 108-119. [in Russian].
14. Mozhnovladtsí ta gromadyanske suspílstvo: vikliki dlya Ukraïni: Krugliy stíl «Fílosofs'koï dumki» [Rulers and civils ociety: challenges for Ukraine: Round Table "philosophical thought"] (2016). *Fílosofska dumka* [Philosophical thought], no. 1. Kyiv: Natsionalna akademíya naukUkraïni, Ínstitut fílosofíï, 6-56. [in Ukrainian].
15. Mukhin, R. (2006). Metodologicheskiye aspekty dinamicheskogo khaosa [Methodological aspects of dynamic chaos]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 11. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 85-91 [in Russian].
16. Neysbit, Dzh. (2003). *Megatrendy* [Megatrends]. Moscow: Izdatel'stvo AST: Yermak, 380 [in Russian].
17. Pavlenko, A. (2003). Mesto «khaosa» v novom mirovom «poryadke» [The place of "chaos" in the new world order"]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 9. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 39-54. [in Russian].
18. Panarin, A. (2003). Postmodernizm i globalizatsiya: proyekt osvobozhdeniya sobstvennikov ot sotsial'nykh I natsional'nykh obyazatel'stv [Postmodernism and globalization: a project for the liberation of owners from social and national obligations]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 6. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 16-37 [in Russian].
19. Petrosyan, V. (2003). Ponyatiye nookraticheskogo obshchestva [The concept of a noocratic society]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 9. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 45-62 [in Russian].
20. Píddubnyi, S. (2012). *Kod Ukrani-Rusí* [Code of Ukraine-Rus]. Ternopil: Mandrívets', 304 [in Ukrainian].
21. Pulina, G. (2004). Dvenadtsat priznakov novogo obshchestva [Twelve signs of a new society]. *Vídkritiy urok* [Open lesson], no. 1-2. Kyiv: Vid-vo «Pleyadi», 9-17. [in Ukrainian].
22. Reyman, L. (2001). Informatsionnoye obshchestvo I rol' telekomunikatsiy v yego onovlenii [Information society and the role of telecommunications in its updating]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 3. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 3-10 [in Russian].
23. Rovinskiy, R. (2002). Samoorganizatsiya kak factor napravlennoy razvitiya [Self-organization as a factor of directed development]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 5. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 67-78. [in Russian].
24. Savchuk, O. (2009). Problema religíynogo plyuralíзму suchasnogo greko-katolitsizmu v umovakh postmoderníзму [The problem of religious pluralism of modern Greek Catholicism in terms of postmodernism]. *Ukraïnske religíêznavstvo* [Ukrainian Religion], no. 49. Kyiv: Ukr. asots. religíêznavstv, Víddíl. religíêznavstva Ín-tuffilosofíï, 106-115. [in Ukrainian].
25. Sadovnichiy, V. (2006). Znaniye I mudrost' v globaliziruyushchimsya mire [Knowledge and wisdom in a globalizing world]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 2. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 3-15. [in Russian].
26. Smirnov, S. (2004). Sovremennaya antropologiya. Analiticheskiy obzor [Modern anthropology. Analytical review]. *Chelovek* [Human], no. 1. Moscow: Ros. akad. nauk, Prezidium, 61-68. [in Russian].
27. Uilber, K. (2006). *Kratkaya istoriya vsego* [A Brief History of Everything]. Moscow: OOO «Izdatel'stvo AST», OOO «Izdatel'stvoAstrel'», 476. [in Russian].
28. Fedotova, V. (2001). Kogda net protestantskoy etiki [When there is no Protestant ethic]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 10. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 27-45. [in Russian].
29. Feygenberg, I. (2006). Chelovek dostroyennyy I byosfera [Man completed and the biosphere]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 2. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 151-161. [in Russian].
30. Khaytun, S. (2001). Fundamental'naya sushchnost' evolyutsii [The fundamental essence of evolution]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 2. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 152-167. [in Russian].
31. Khaytun, S. (2006). Nomenklatura kak «razumnaya sistema» [Nomenclature as a "reasonable system"]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 4. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t RAN, Prezidium, 97-113. [in Russian].

32. Khachatryan, V. (2008). Izmeneniye sostoyaniya soznaniya [Change in the state of consciousness]. *Chelovek* [Human], no. 1, Moscow: Ros. akad. nauk, Prezidium, 58-73. [in Russian].
33. Khorunzhiy, S. (2003). Chelovek I yego tri dal'nikh udela. Novaya antropologiya nabaze drevnego opyta [Human and his three distant destinies. New anthropology based on ancient experience]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 1., 38-62. [in Russian].
34. Chizhevskiy, D. (1992). *Narisi z istoriï filosofii na Ukraïni* [Essays on the History of Philosophy in Ukraine]. Kyiv: Obríy, 229 [in Ukrainian].
35. Shchedrovskiy, P. (2007). Izmeneniya v myshlenii na rubezhe XXI stoletiya: sotsio kul'turnyyevizovy [Changes in thinking at the turn of the 21st century: socio-cultural challenges]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 7. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 36-54. [in Ukrainian].
36. Shchokin, G. (2006). *Stvorenniya svitu ta kinets' chasiv* [Creation and end times]. Kyiv: MAUP, 367. [in Ukrainian].
37. Yudin, B. (2004). O cheloveke, yego prirode I yego budushchem [About the person, his nature and his future]. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], no. 2. Moscow: Ros. akad. nauk, In-t filosofii RAN, Prezidium, 16-28. [in Russian].